

LONDON, 18. JANUARJA 1974.

LETO XXVII. ŠTEV. 415.

Zaradi obveznega varčevanja z elektriko v Angliji so prizadete tudi tiskarne. Zato prihaja tudi naš list do vas z veliko zamudo.

BRITANSKA KRIZA

V Angliji, na Škotskem in v Walesu po vladinem ukazu varčujemo z elektriko. Trgovine so sicer odprte, enako uradi, ki si pač v času, ko ne smejo uporabljati električne energije, pomagajo s svečami in petrolejkami. Izložbe niso razsvetljene, enako je omejena tudi cestna razsvetljava. Podjetja, kamor štejemo tovarne, smejo rabiti elektriko le tri dni na teden. (Gotova podjetja so seveda izvzeta od omejitve.) Vlada tudi priporoča in roti, naj grejemo z elektriko le eno sobo v stanovanju, če ni druge kurjave. Prijetno seveda ni, toda ni mogoče reči, da sedimo v temi, ker so ti izjemni ukrepi - vsaj doslej - preprečili izklopljanje. Tudi ni mogoče reči, da nas zebe ali da ne moremo skuhati večerje. Vlada je uvedla izjemne ukrepe prav zato, da bi preprečila splošen mrk in zmedo, ki nastopi, kadar "crkne elektrika", kot se je dogajalo septembra in decembra v Sloveniji.

Vzroki za eno in drugo so seveda različni. V planiranem socialističnem gospodarstvu v Jugoslaviji niso prav planirali in mislili naprej. Zato niso zgradili dovolj elektrarn in jih suha jesen redno vrže s tira. Skoraj je mogoče reči, da ni toka, če ni poplav. Kaj je poleg tega narobe z velikima termoelektrocentralkama v Šoštanj in Trbovljah, ni povsem jasno. Jasno je le, da se neprestano kvarita, kar se ne bi smelo zgoditi. Da bo mera polna, je bila trboveljska elektrarna tudi tako umno planirana, da dim z žveplovim dvokisom zastruplja celo dolino, da se drevje suši in polja tako slabo obrodijo, da okoliškimi kmetom izplačujejo odškodnino. Za zastrupljanje pljuča otrok in odraslih odškodnino ne izplačujejo.

V kapitalističnem tržnem gospodarstvu Velike Britanije pa škriplje zaradi delavcev, a v gotovi meri tudi zaradi delodajalcev, če že hočemo biti objektivni, kadar gledamo probleme na široko in globoko. V sedanjem primeru zahtevajo rudarji večje plače in podkrepjujejo svoje zahteve z zmanjšanjem in ukinitvijo proizvodnje. Vlada hoče obrzdati inflacijo ali jo vsaj spraviti na najnižjo možno mero in rudarjem ne dovoli več kot 16% povišanja. Za tem zunanji povod pa se skriva še marsikaj drugega. Laburistična opozicija obtožuje vlado, da s trmo peha deželo v krizo. Toda voditelj opozicije je tudi obtožil komuniste med rudarskimi voditelji, da hočejo skovati generalno stavko in vreči izvoljeno vlado. Postavlja se vprašanje, kdo vlada de-

želo: ali zakonito izvoljena vlada ali sindikalna vodstva, v katerih so se mnogokje dokopali na oblast skrajni levičarji. Postavlja se tudi vprašanje, ali je inflacijo sploh mogoče ustaviti brez strogega nadzorstva dohodkov in cen. Mnenja so različna, a glede temeljnega vprašanja, da se v demokraciji izraža volja ljudstva na volitvah in da izvoljeni parlament zastopa narodne interese, medtem ko to ali ono vodstvo skupine delavcev zastopa kvečjemu interese te skupine, si je večina na jasnem. Prav zato zaupamo, da se bo Britanija tudi iz te krize izmazala po angleško, z dogovarjanji in volitvami, a brez nasilja.

Prijetno pa ni. Zaradi omejenega delovnega časa so zaslužki manjši. Tudi naša tiskarna je morala omejiti proizvodnjo in je tako tudi KLIC TRIGLAVA prizadet. To številko smo začeli postavljati v prvi polovici januarja, a je prav verjetno, da bo tiskana šele v februarju. Ne moremo obljubiti, da ga bomo redno izdajali vsak mesec. Ne moremo prerokovati, koliko časa bo kriza trajala. Potrudili pa se bomo, da KLIC TRIGLAVA pride do bralcev kolikor se le da redno.

NIČ NOVEGA ZA NAS

Ko je končno KLIC TRIGLAVA le na tem, da ga pričnemo tiskati, - in nahajamo se globoko v februarju, - nas je iznenadila vest, da je papež Pavel odstavil kardinala Mindszentija kot ogrskega primasa in nadškofa Esztergoma. Papež je to opravičil s "pastoralnimi razlogi" in je na izpraznjeno mesto postavil samo apostolskega administratorja. Toda dejstvo ostaja, da je do kardinalove odstavitve prišlo točno 25 let po kardinalovem procesu in da so v teku pogovori med Vatikanom in madžarsko vlado, kako izboljšati odnošaje, (če pustimo ob strani vprašanje, kaj se bo zgodilo s krono sv. Štefana, ki je v ameriških rokah.) Mnenja so deljena, če je papežev postopek moder in če njegovo zaupanje v možnost dostojnih odnosov med Cerkvijo in komunističnim režimom ne sloni na naivnosti. (Na misel namreč nujno prihaja jugoslovanska interpretacija famoznega protokola, ki ni nikdar v prid "pastoralnim" potrebam.)

Po drugi strani je seveda spet res, da pobuda za to ni izšla iz Vatikana ampak od rezidenčnih cerkvenih predstavnikov na Ogrskem in da je kardinal Mindszenti že dopolnil 80 let, ko naj bi, z ozirom na sedanjo prakso, itak sam odstopil. Kar preseneča je papežev postopek: formalno on postavlja škofo - in jih more odstaviti. /Konec uvodnikov: str.4/

97 1553/1922

KRIVDA ZA NESREČO NA KRKU

Od posebnega dopisnika

Za hudo letalsko nesrečo na otoku Krku 23. maja 1971, v kateri je umrlo 78 potnikov in članov posadke, naj bi bil kriv "izjemen in zapleten preplet neugodnih okoliščin." Tako je ugotovila komisija, ki je dve leti in pol raziskovala vzroke nesreče in 6. decembra 1973 sporočila, da je prišla do spoznanja, "da je posadka zaradi izrazito neugodnih okoliščin, ki jih je povzročilo slabo vreme, opustila predpisano proceduro in da je letalo zaradi tega grobo pristalo, kar je bil tudi vzrok nesreče." Letalo je bilo TU-134 sovjetske izdelave. Zaradi grobega pristanka se je "letalo prevrnilo na hrbet," rep se je zlomil, "zunaj in v letalu pa je izbruhnil požar." Od 83 ljudi v letalu se je rešil 1 potnik in 4 člani posadke. "Čeprav je reševalna gasilska ekipa reškega letališča posredovala že v prvi minuti nesreče in ji je uspelo zunaj omejiti požar okrog trupa letala, so se zaradi notranjega požara, med katerim je nastal ogljikov monoksid, zadušili vsi potniki in osebje v trupu, prišlo pa je tudi do eksplozije naprav za gorivo in kisik itd. Glede na to je komisija ugotovila, da je šlo za izjemen in zapleten preplet neugodnih okoliščin, ki so povzročile to katastrofo."

Jugoslovanska zvezna uprava za civilni letalski promet, ki je sporočilo izdala, ni pojasnila, zakaj se je komisija obirala dve leti in pol. Po tolikem času je sestavila nevnó sporočilo, ki postavlja več vprašanj, kot jih razrešuje. Potniško reaktivno letalo TU-134 je bilo last AvioGenexa iz Beograda in je na čarterskem poletu prevažalo angleške turiste na počitnice v Jugoslavijo. Kot je v Angliji ob takih nesrečah običajno, so se časopisi precej razpisali. Angleži so vajeni, da nesreče temeljito in javno raziščejo. Pri tem jim gre za to, da kaznujejo morebitne krivce, še bolj pa jim gre za to, da do potankosti raziščejo vzroke in ugotove, kako bi se jim lahko izognili v bodoče. Le tako je nesreče mogoče preprečiti. Javna preiskava pomeni zagotovilo, da ne prikrijejo ničesar neprijetnega, kar sicer morda škoduje ugledu preživelih, a utegne terjati nove žrtve, če ne pride na dan.

Jugoslovanskim oblastem se take odkrite in temeljite preiskave zde le sitno drezanje v zadevo, ki jo je najbolje pozabiti. Kdor preveč preiskuje, bo obtožen zlobnega namena, da skuša spodkopati ugled države. Rekli bodo, da mrtvih ne bo obudil k življenju. Te smo slovesno pokopali s teatrskim pompom, zdaj pa pozabimo na nesrečo in se posvetimo spet izgradnji socializma. Nesreča je pač nesreča, tega so nas Turki že naučili. Če preiskuješ, boš morda rešil kako življenje v bodoče, gotovo pa boš koga od vodilnih spravil v zadrego ali še kaj hujšega. Tega pa v naši samoupravni družbi pod vodstvom zveze komunistov ne dovolimo...

Odrpta vprašanja

Brez "prepleta neugodnih okoliščin" do nesreče ne pride. Komisija, ki je raziskovala nesrečo na Krku, je prav otročeje izjavila, kar je samo po sebi umevno. Vzrokov sploh ne omenja, z edino izjemo slabega vremena. Krivdo za trd pristanek pripiše posadki, kot da za pristanek ne bi bil vedno izrecno in osebno odgovoren pilot in kapitan letala. Pa menda vendar ni ob pristajanju v slabem vremenu pilotiral drugi pilot? Vprašanja, ki jih sporočilo pušča odrpta, so še mnogo hujša. Ali je bilo vreme preslabo za polete in bi moralo biti letališče zaprto, nesrečno letalo pa poslano kam drugam? Letališče na Krku je bilo odrpato šele nekaj mesecev. Zgrajeno je bilo kot letališče za Reko in je velikega pomena za tujski promet. Nesrečnega dne v maju je pihal močan veter v hudih sunkih. Ali vetra na letališču niso merili ali pa nevajeno osebje ni razumelo, kakšno nevarnost predstavlja? Zakaj je posadka letala pri pristajanju opustila predpisano proceduro? Kako jo je opustila? Zapadni letalski strokovnjaki menijo, da je letalo TU-134 zaradi visokega repa nekoliko nestabilno in teži k temu, da se postavi na glavo. Ali je bilo mehanično popolnoma v redu?

Ko se je letalo prevrnilo na hrbet, drselo po pristajalni stezi in se vžgalo, življenja potnikov še niso bila zapečateni. Viseli so v sedežih, privezani s pasovi v neprijetnem položaju z glavo navzdol, pretreseni, a sicer ne hudo poškodovani. Ali je bila posadka dovolj izvežbana za primer nesreče? Če strežnice niso zbegane, z mirnim zgledom lahko preprečijo paniko, odpro zasilne izhode in pomagajo potnikom, da hitro zapuste letalo. Potniška letala v prometu na Zapadu imajo dovolj zasilnih izhodov, da vsi potniki lahko zapuste letalo v nekaj minutah. Ali ima TU-134 dovolj zasilnih izhodov? Zakaj so gasilci od zunaj nemočno točkli po oknih, namesto da bi se posvetili zasilnim izhodom?

Sporočilo pravi, da je gasilska ekipa reškega letališča posredovala že v prvi minuti. Ne pove pa, da so v ekipi letališki nosači, ki so v sandalah tekli k letalu. Kako so ti možje izurjeni? Ali so bili vajeni rokovati z aparatom s peno, ki bi zadušil požar goriva? Ali so imeli dovolj gasilske opreme? Zakaj je izbruhnil požar v samem letalu? Ali so bile prevleke sten in sedežev iz lahko vnetljivega materiala, ki je v letalih na zapadu prepovedan? Zapadni letalski strokovnjaki imajo n splošno precejšnje pomisleke glede sovjetskih letal, ker varnosti potnikov ne posvečajo tiste pretirane pozornosti kot na Zapadu. Veliko in bogato zunanjetrgovinsko podjetje Genex iz Beograda je kupilo letalo za rublje, s katerimi sicer ni vedelo kaj početi. Domislilo se je, da bo ustanovilo čartersko podjetje AvioGenex. Znebilo se je rubljev, s čarterskimi poleti za zahodne odjemalce pa je služilo veliko bolj zaželene trde devize. Reveži, ki so zogljeneli v letalu, so plačali račun za brezobzirno dirko za profitom socialističnega podjetja, ki je izkoriščalo kapitaliste.

PRED ZAKLJUČKOM LISTA vzemo, da je celovški škof dr. Koestner 19. januarja med mašo imenoval slovenske in nemške koordinatorje za osem dvojezičnih dekanij. Vsako skupino, ki bo na samem terenu reševala nesoglasja v Cerkvi med obema narodnostima, sestavljata po dva Slovenci in dva Nemci. Če sporov ne bodo mogli rešiti terenski koordinatorji, poseže vmes škofijski koordinacijski odbor, ki ga sestavljajo trije Slovenci in trije Nemci. Ta uspeh gre v veliki meri pripisati pobudi in stalšču dr. Valentina Inzka, ki pa je seveda po drugi strani moral plačati ceno s svojim odstopom iz NSKS.

DEMOKRATICNI KIČ ?

V decembrski številki KLICA TRIGLAVA je bil objavljen komentar o Dragi 1972. Umerjenost avtorja prof. Ljuba Sirca pozdravljam, posebno še, ker je znano, da so ga mnogi želeli za predavatelja, pa ga odločujoči dragani niso sprejeli, zato da bi si zagotovili udeležbo nekaterih izvajalcev iz Ljubljane. No, zadeva med Ljubljano in Drago je sedaj dokončno jasna.

Ni mi pa nekaj jasnega glede tržaških razmer, ki jih KLIC TRIGLAVA prizadevno spremlja. Na zadnjih deželnih volitvah je bil za dr. Štoko na drugem mestu izvoljen kandidat Slovenske Levice (SL) prof. Ubald Vrabec in šele na tretjem mestu dr. Avgust Sfiligoj, ki bi naj po sporazumu družene Slovenske skupnosti in goriške Slovenske demokratske zveze nasledil za krajšo dobo dr. Štoko v deželnem svetu. Le-to pa bi bilo mogoče samo, če bi se umaknil prof. Vrabec, ker je bil izvoljen na drugem mestu. Tega tega prof. Vrabec ni hotel storiti, ker so - tako se vsaj zdi - ideološka nasprotja med Demokrati in Levičarji prevelika, ali pa so morada igrali vlogo tudi osebni razlogi, kar se mi dozdeva bolj kot pa se o tem razpravlja. Kakšno rešitev je v tem nastalem položaju videla goriška Slovenska demokratska zveza in bi jo mogoče videl tudi KLIC TRIGLAVA, da bi se omenjeni predvolilni sporazum mogel izvesti?

Dolinskih milijonov, ki niso bili v celoti dodeljeni kmetom, ampak so v veliki meri izginili v odvetniške listnice ali še v kake druge pristojbine, gotovo ni mogoče kar tako pustiti ob strani. Toda obtičati z vso dejavnostjo na tej zadevi, ki je bila končno zrežirana v vladajočih italijanskih krogih, bi vodilo prav k tistemu cilju, ki ga je vsa zadeva dobila. In v tem končnem cilju razpada slovenske politične zgradbe v Trstu se je bati, da najbolj prizadevno sodelujejo samooklicani Demokrati, ki ne najdejo nobenih pomislov proti Democrazii Cristiani, katera je glavni režiser samostojnega slovenskega pokopa. Na drugi strani pa imamo slovenske levičarje, kjer so glavni vodniki res samo orodje Beograda in vodijo slovensko srenjo z zlorabljanjem partizanskih idealov v napredno poitalijančenje v KPI in PSI. To počno sicer le glavni, kajti slovenski ljudje levičarskega prepričanja na Tržaškem niso isto kot vodilni aparatčiki, ampak so večinoma poštene ljudje, ki še zmeraj verujejo v nekdanje ideale.

Za boljše razumevanje demokratičnih Demokratov, naj bo še omenjeno, da je tržaška Demokratska zveza pred leti, ko je še bila v Slovenski skupnosti, nepopustljivo in vztrajno zahtevala, da se v pravilniku Slovenske skupnosti odpravi možnost neposrednega članstva v Skupnosti in da naj bo odtlej članstvo možno le preko ene od sestavnih skupin. Če se še pravilno spominjam, so ostali partnerji morali pristati na ta pogoj. To

da le-to pa ni zadržalo Demokratov pred izstopom. Če me spomin ne vara, je bil vzrok v ponovnem nesporazumu pri podelitvi položajev pred volitvami in ne še dolinska zadeva. Bilo bi seveda nekaj drugega, ako bi tržaška Slovenska demokratska zveza imela vsaj toliko volivcev za sabo, da bi lahko samostojno nastopila vsaj v kakšni občini. Toda doslej tega še ni storila. Zato tudi vprašujem, kako je s temi "demokratičnimi" skupinami ali mogoče skupinicami: ali so v resnici samo politična društva ali pa so tudi politične stranke. Društva seveda ne morejo enako nastopati kot politične stranke. In ker končno (z Dolino ali brez nje) delujejo v vse večje razceljanje slovenskega političnega življenja, se je treba tudi vprašati, ali samo v lastnem imenu in na račun nekaj mandarinov, ki trdovratno preprečujejo uveljavljanje mlajšim močem? Ali tudi na račun tistega, ki nam vsem podeljuje položaje ter reže kruh oziroma potico?

KAM VENDAR VSE TO PELJE ?

Da oba, Rim in Beograd, delujeta za končni pokop primorskega slovenstva, priča nenavadna zadržanost jugotiska v zvezi z razlastitvami slovenskih kmečkih ljudi v zamejstvu. Spodkopati je vendar treba premoženjsko osnovo slovenskim ljudem! Zato tudi Beograd ničesar ne ukrene v smislu Londonskega sporazuma, ki izrecno prepoveduje take posege v življenjsko osnovo slovenske zamejske skupnosti. Še več: Jugoslovani dajejo zaslužiti v izvažanju preko Trsta in Gorice samo takim Slovencem, ki niso zavedni, medtem ko te Jugoslovane pri Italijanih ne motijo v trgovini bivši ali sedanji fašisti. Tako je na račun trgovanja z Jugoslavijo obogatela že cela vrsta Slovencev v Trstu in Gorici, ki s svojim zadržanjem in italijančenjem zavaj ljudi, slovenske ljudi, v nezvestobo, češ, glej, ako nisi zaveden Slovenec, imaš nekaj od tega. In to prav na jugoslovanski račun. Ali je vse to res samo slučajno in Jugoslovani za vse to ne vedo, ali pa je zadaj takšen resničen namen jugoslovanskega ravnanja? Slovenci v zamejstvu naj zatonejo, potem lahko za tiste v slovenski republiki govorimo samo še kot o slovenskih Jugoslovanih...

Še se spomnimo, kako strupeno je bilo zadržanje Slovenske kulturno gospodarske zveze do kandidature pisatelja Borisa Pahorja na tržaških občinskih volitvah. Le zakaj? Saj je vendar tudi Pahor levičar kot je SKGZ... Toda Pahor se je pridružil samostojnemu slovenskemu nastopu. To pa pomeni, da sta SKGZ in Beograd, ki dejansko prvo krmari, proti samostojnemu slovenskemu nastopu, tudi ako bi bil levičarski. In dalje, da napredni razlog vključevanja v KPI ne velja, ampak je pravi razlog le poitalijančenje, zakamuflirano z naprednostjo. Prav zaradi tega je tudi moralo prenehati Društva prijateljev zamejskih Slovencev v Sloveniji. Prav zaradi tega se Ljubljana (po nalogu Beograda) pripravlja, da skupno s koroškim Heimatdienstom spodnese samostojni nastop koroških Slovencev. In v samem Trstu, kako more Ljubljana podpirati predsednika SKGZ Borisa Raceta, ki je celo parcelo za slovenski dom v ugodno lepi legi mesta prodal, tako da je bil Kulturni dom zgrajen v zakotnem Sv. Vincenciju, medtem ko se pri morju šopiri na oni parceli Hotel Joly. Namen je seveda potisniti z vidnega

mesta slovensko ime in kulturo. Ni izključeno, da je bil ukaz za tak postopek izdan v Ljubljani ali pa naravnost v Beogradu. Zdi se, da so tokrat priprave za končno zatrtje slovenstva končane in da Beograd namenov niti več ne skriva. Zadnje čase je opaziti močan pritisk na slovenske šole v zamejstvu, da bi z "dedki Mrazi" in drugim zavedli slovenske otroke v levičarske vrste; kot smo videli že prej, to pomeni poitalijančenje. V sami Sloveniji pa je že mnogo srbskih zdravnikov, ki nočejo govoriti slovensko, da si morajo tako mnogi pripeljati s sabo tolmača (zlasti stare mame). Tov. Vida Tomšič začenja z načrtovanjem (sp avljanjem) slovenskih družin (kar da priporoča OZN?)...

Ob tem skrajno kritičnem trenutku za slovenski narod, ko je igra za jugonacijo in za napredno poitalijančenje zrežirana, se gremo v zamejstvu demokratične mandarine, se zapletamo v afere, (ki jih bo vedno več), ne da bi sploh bili sposobni spregledati, na kaj je vse skupaj naravnano.

-oa-

ZAKLJUČEK UVODNIKOV S PRVE STRANI:

Nismo slišali, da bi na ljubo političnih faktorjev, četudi iz "pastoralnih razlogov", kar je vedno seveda moč povezati, papeži odstavljali škofe. Navadno so izvajali direktno ali indirektno nanje tak moralni pritisk, da so sami odstopili - in navadno tudi tako svojo odločitev pozneje bridko obžalovali. Tak je bil primer z našim nadškofom Sedejem, ki nam prihaja na misel ob Mindszentijevem odhodu. Iz lastne izkušnje vemo, da se je po Sedejevem odhodu in Margottijevem prihodu, podobno kot po Fogarjevem odhodu in Santinovem prihodu začelo tudi v Cerkvii zapostavljanje slovenskih vernikov in zanikanje njihovih naravnih pravic. Čeprav se kaže zadnja leta na Goriškem izboljšanje, in tudi nemško govoreča Cerkev na Koroškem kaže, da se je zdramila, čeprav še čakamo na konkretne mere, je v videmski nadškofiji še vedno slovenski jezik zapostavljen, da ne rečemo preganjan v taki meri, da se že Bogu smili. Kaj so slovenski škofje storili za vernike svojega rodu v Beneški Sloveniji? Ne recite, da to ni njihovo pastoralno področje, ali da so se za rojake že zavzeli pri videmskem nadškofu. Če smo ena vera in ena Cerkev, potem je moralna dolžnost vsakogar med nami, predvsem onih na visokih položajih, da protestira dovolj glasno in vztrajno na najvišjih mestih proti krivicam, ki jih drugod Cerkev izkazuje vernikom druge narodnosti. Nekaj narobe je z nami, če sočustvujemo s Camarovimi verniki tisoče kilometrov daleč, pozabljam pa na lastne brate nekaj kilometrov za državno mejo. Nekaj je narobe z nami, z našo vero, če zbiramo za "zamorčke" v daljnji Afriki, nismo pa voljni zbrati nekaj za lastne brate na pragu svoje domovine, ki morajo zaradi razmer doma s trebuhom za kruhom. Naša vera je hipokritstvo, če obsojamo versko zapostavljanje od strani lastnih komunistov, molčimo pa ob strašni krivici, ki jo Cerkev preko svojih knezov izkazuje vernikom slovenskega rodu. Kje ste, slovenski škofje, kje, da ne čujemo vaših protestov? ↑

PRIMORCI, KAJ OKLEVATE !?

V današnjem dopisu, ki je znova prežet z globoko zaskrbljenostjo glede usode zamejskega slovenstva, dopisnik izza meja -oa-, stavlja nekaj vprašanj, ki bi mu jih radi odgovorili:

Odgovor, kako izpolniti predvolilni dogovor med goriško Slovensko demokratsko zvezo in tržaško Slovensko skupnostjo je brez dvoma ležal v prof. Vrabčevem odstopu. Še vedno smo mnenja, da to ne bi v ničemer zmanjšalo profesorjevega ugleda in političnega položaja, ampak bi njegova 'abdikacija' še bolj dvignila ne le njegov ugled ampak tudi ugled vse Slovenske levice, čeprav ni govora, da bi bil prof. Vrabec dolžan to storiti. Formalno, gotovo ne. Grešila je Slovenska skupnost, prvič, ker ni Slovenski levici razkrila predvolilnega dogovora z Gorico, in drugič, ko ni za vsako ceno, če potrebno tudi z javnim obžalovanjem, dosegla od Levice, da bi se prof. Vrabec odpovedal mestu v korist dr. Sfiligoja. Ko se je potem še goriško Ljudsko gibanje v stvari solidariziralo s stališčem tržaške Skupnosti, namesto da bi z grožnjo o prelomu sodelovanja s Skupnostjo stalo na strani svojega goriškega političnega partnerja in tako izsililo - povsem upravičeno - popravno politično potezo v Trstu, je bilo medsebojno politično zaupanje na vsej črti docela omajano, če že ne ubito. In to ne samo napram Demokratom ampak napram Levici pravtako. Udarac je bil tem hujši, ker ni to prišlo recimo od 'areligioznih' liberalcev ali socialistov, ampak od 'vernih' klerikalcev, ki so jih pogosto usta polna moraliziranja in trkanja na svoja verska prsa. Naj se zdaj dvigne nekdo od njih in razloži tem liberalcem in socialistom, koliko je vredna njihova lastna figa-mož-beseda in na kakšni osnovi si predstavljajo bodoče sodelovanje. V ozkem strankarsko-političnem žargonu more to biti označeno kot taktika ali trik, v narodno-političnem besednjaku se temu reče lumparija.

Strinjamo se s svoječasnimi stališčem tržaške Slovenske demokratske zveze, da ne more biti v Skupnosti osebnega izvenskupniškega članstva posameznikov, pa četudi je pri tem po vsej verjetnosti šlo za nekdanje bivše člane SDZ, ki so se hoteli direktno včlaniti v Slovensko skupnost. Alternativa takemu stališču SDZ-e bi bila organizacijsko-politična anarhija. Toda vse to nima nobenega opravka z izstopom Demokratov iz Slovenske skupnosti. Do te je, po naših informacijah, prišlo, ker se Demokrati niso strinjali s predlogom ostalih glede direktnega sodelovanja Skupnosti z Ljubljano. Ko je do tega le prišlo in ker je bilo tako izigrano načelo soglasnosti vseh skupin Slovenske skupnosti glede politične strategije, Demokratom ni preostalo drugega kot izstop. In kdo zdaj vpije 'Primate tatu!' - še posebej potem, ko je postalo jasno, da je bilo to politično sodelovanje z Ljubljano - fiasco.

Strinjamo se z zamejskim dopisnikom, da vodijo te razprtije v splošni narodni polom v zamejstvu. Strinjamo se, da bodo imeli korist od tega samo Lah in v neki meri naši anacionalni domači komunistični odpadniki. Uživati nad tem, češ, saj smo vas svarili dovolj zgodaj, tudi ne pelje nikamor. Zato smo v decembru na tem uvodniškem mestu svetovali, da je morda edino tržaška Slovenska levica tista, ki lahko da pobudo za ponovno iskanje koalicijske formule, v iskrenem upanju, da so se vsi nekaj naučili od napak in da jih v bodoče ne bodo več storili, če pride do nove slovenske koalicije, v kateri bi seveda morala biti tudi Levica. Bojimo se, da ni mnogo razumevanja ali korajžje za tako podjetje, in da je še manj časa za to. Voda teče v grlo... Odvratno bi nam bilo, da bi morali po naslednjih volitvah pisati: saj smo vas svarili... UREDNIŠTVO.

SVETOVNI TISK O SLOVENIJI

V svetu narašča pozornost do razpletov v Jugoslaviji v času, ko se Tito približuje svojemu dvainosemdesetemu letu. Vedno več je izvirnih poročil in strokovnih analiz v svetovnem tisku o dogajanjih v Jugoslaviji, njih ozadju in pomenu za bodočnost; nekatere od teh so zelo poučne. KLIC TRIGLAVA bo zato poslej od časa do časa objavljati ali povzemati važne članke o Sloveniji in Jugoslaviji v posebno uglednih tujih časopisih.

Tako danes objavljamo točen prevod zelo pomembnega članka o razmerah v Sloveniji, ki je bil objavljen v FRANKFURTER ALLGEMEINE ZEITUNG, vodilnem nemškem dnevniku. Članek razkriva ozadje nepričakanega Ribičičevega ponovnega napada na že skoraj pred poldrugim letom odžaganega Staneta Kavčiča. Članek zasluži, da bi ga skrbno prebral vsak Slovenec. Za boljše razumevanje članka priobčujemo točno besedilo Ribičičevega napada dne 27. novembra 1973 na beograjski televiziji.

RIBIČIČ O KAVČIČU

"Mislim, da je Tito imel revolucionaren posluh in da je ob pravem času dal znamenje za naš boj proti oblikam hegemonizma, proti nacionalistični eskalaciji, hrvaškemu partikularizmu in separatizmu, proti velikosrbskemu lažnemu demokratskemu centralizmu in, če hočete, proti znani Kavčičevi viziji o visoko razviti Sloveniji kot samostojni državi znotraj razvite Evrope in zunaj socialistične Jugoslavije. Vidite, to zamisel lahko vse bolj primerjamo z vlogo sedanje izraelske države. Danes je jasno, da bi Slovenijo, slovenski narod v takem primeru čakala zelo tragična prihodnost in tragična vloga in da bi postala poligon imperializma na tem koncu sveta." (DELO 1. decembra 1973.)

SKORAJ DRUGI IZRAEL NA ROBU ALP?

Grozljive zgodbe iz Beograda in njihov namen / J.G.Reissmueller

"Pred nekaj leti je v jugo-vzhodni Evropi dozdnevno grozilo naslednje: Samo za las je manjkalo, da bi se republika Slovenija, del Jugoslavije, ki meji na Avstrijo in Italijo, z glavnim mestom Ljubljano, odtrgala iz zveze Titovih držav in se priključila na Zahod, in s tem postala branik 'imperializma' v jugo-vzhodni Evropi, kot Izrael na Bližnjem vzhodu, in s podobnimi posledicami.

"To strašilo je prejšnji teden naslikal na steno Mirja Ribičič, eden tistih jugoslovanskih politikov, ki je z vso vdanostjo do državnega in partijskega šefa Tita dozdalej mogel prestati vse čistke in celo stalno napredovati. Kaj je dalo temu možu povod s tako strašno pravljico prestrašiti narode Jugoslavije, ki jih itak tare dovolj nesreč - od nenehnega padanja vrednosti valute, na razmere sovjetskega bloka spominjajoče trde notranje politike in za neodvisnost njihove države nekoristne zunanje politike? Ni izključeno, da pri tem niso bile

zapletene tudi osebne zadeve. Ribičič, ki je sam Slovenec, je tako separatistično politiko v republiki Sloveniji pripisal predvsem od Tita in konservativnih komunistov ob koncu leta 1972 odstavljenemu ministrskemu predsedniku Stanetu Kavčiču. Z njim je bil Ribičič, kot šef zvezne vlade brez sreče, od leta 1969 do 1971 v političnem sporu.

"Toda iz samega neporavnanega računa s Kavčičem, Ribičič ni mogel dobiti pravice, da je zdaj dvignil proti Kavčiču tako obtožbo. Njegove besede si je možno prej ralagati kot kampanjo povzdigovanja Tita, ki je dala ton državnemu prazniku 29. in 30. novembra. Kdo je potemtaka po Ribičičevih izjavah odvrnil grozno nevarnost, ki je grozila Sloveniji, Jugoslaviji na sploh in če resno pomislimo - Evropi? Bil je seveda Tito s svojim "revolucionarskim instinktom." Namen je povsem jasen: po leninistično-stalinistični reakciji decembra 1971 v Beogradu izsiljena politika, ki notranje povezanosti jugoslovanske države ni oslabilo dosti manj kot petletna diktatura kralja Aleksandra v času med obema svetovnjima vojnama, naj se ljudstvu prikaže vsaj kot za jugoslovansko edinost potrebno zlo, če je že ni mogoče oceniti kot nekaj dobrega.

"Toda, ali je to možno doseči? Čas, v katerem je bil Stane Kavčič ministrski predsednik in najvplivnejši partijski voditelj v Sloveniji, je še preblizu, da bi ga mogli pri Jugoslovanih uspešno očrniti. Njihova pripravljenost zaupati vodstvu pa je po letu 1971 itak upadla. Predvsem bodo Slovenci, ki se jih vsaka Ribičičeva izjava najbolj tiče, v tem videli samo nadaljevanje stare politike, le še bolj z grobimi sredstvi.

Stane Kavčič je bil zagovornikom nekega polstalinističnega socializma v Jugoslaviji, najkasneje od leta 1968 dalje trn v peti. Zdaj 54 letni Kavčič je bil kot mlad delavec pahnjen v komunistično partijo in se je v vojni od začetka boril pri Titovih partizanih. Tedaj se je povzpel do običajnega funkcionarja. Spomladi 1967 ga je partija določila za ministrskega predsednika v Ljubljani. Kavčič je vedno veljal za nadarjenega in pridnega človeka. Toda tedaj ni nihče slutil kakšne izredne politične in osebne kvalitete bo pokazal na svojem novem položaju. Bil je kritičen do tega, kam je do srede 1960-let v Jugoslaviji izvajani nasilni komunizem pripeljal njegovo, gospodarsko in civilizacijsko visoko razvito, domačo republiko; spoznal je velike pomanjkljivosti v sistemu, pomanjkanje resničnega - socialističnega - tržnega gospodarstva; diktatorsko partijsko gospodarstvo, ki je onemogočilo režimu, da bi pridobil ljudstvo zase; personalno politiko, ki je podeljevala mnoge važne položaje v državni upravi in v gospodarstvu nesposobnim oportunistom; in končno bizantinski ritual: politiko in politike skrivati pred ljudstvom.

"Proti temu zlu se je Kavčič uprl. Njegovi uspehi so postali kmalu vidni. Slovenija je krenila v smer bolj racionalne finančne in gospodarske politike, na važne položaje je vedno bolj nastavljal sposobne strokovnjake, izvajal liberalnejšo politiko do Cerkve in iskal je celo tako partijsko organizacijo, ki bi v volilni in partijski aparat, ki je do tedaj, kot v vsej Jugoslaviji, služil samo kot stafaža, uvedla nekaj demokracije. Ljubljanski časopisi so se začeli lotevati do tedaj prepovedanih tem. Vse to pa je vzbujalo sum in odpor pri centrali, ki je bila slej kot prej konservativna. Z njo je Kavčič prišel navskriž tudi v vprašanju financiranja manj razvitih področij Jugoslavije. Spoznal je, da mora Slovenija za to preveč plačevati in da zaradi tega lastno slovensko gospodarstvo in infrastruktura zaostajata in tako bosta na dolgo dobo za nerazviti jug manj dajala kot bi bilo drugače možno.

"Pri slovenskem ljudstvu je našel vedno več simpatije. Leta 1969 ali 1970 bi v Sloveniji vsake svobodne volitve postale plebiscit za Kavčiča. Zaradi tega je postal neprijatelj pro Titu, ki je - kot vsi komunisti stare šole - plebiscitarno zaslonbo partijskih voditeljev označil za buržujski odklon. Ker se je Kavčič večkrat pogumno uveljavil tudi v resnih spornih zadevah iz oči v oči s Titom, se je pri partijskem in državnem šefu zazdel še bolj nevaren. Proti temu človeku s hrbenico je Tito pač lahko našel ljudi za napad: bili so to predvsem tisti Slovenci, ki so Kavčiču zavidali njegovo popularnost, tako dogmatik Kardelj, najstarejši Titov zaupnik, ki v svoji domovini ni bil nikdar preveč priljubljen, ter blazirani funkcionarji kot Ribičič. Tudi Stane Dolanc, ki se je po preobratu 1971 povzpel na drugo mesto, Kavčiču ni bil naklonjen. Tem so se pridružili še politiki nerazvitih republik, ki so Kavčiču očitali slovenski nacionalizem.

"Presenetljivo je, da se je slovenski ministrski predsednik mogel uveljaviti spričo tolikih nasprotnikov, ko je Kardelj, po Titovem naročilu, naperil nanj prvo ofenzivo v Ljubljani, poleti 1969. "Nacionalizem", separatizem," "meščanski odklon," social - demokracija - tako se je glasil register očitkov, ki jih je Kavčič moral požreti. Nobeden ni bil upravičen. Očitek separatizma pa je bil celo absurden. Kot skoraj vsi Slovenci, je bil Kavčič prepričan pripadnik jugoslovanske federacije, ki edina more zagotoviti obstanek njegovega naroda. Hotel je le, spet v soglasju z večino Slovencev, Jugoslavijo izpeljati iz poltotalitarnega v nek svobodnejši komunizem.

"Toda Tito ni miroval. Ob koncu 1972 je po hrvaških in srbskih reformatorjih vrigel še Kavčiča. Kot vsi drugi je tudi on zdaj v Jugoslaviji ne-oseba. Toda konservativci vedo, da spomina na Kavčičev čas ne bo mogoče tako lahko zbrisati. In tudi v tem je morda vzrok, zakaj je prišel Ribičič na dan z grozljivo zgodbo o drugem Izraelu na Karavankah," zaključuje 3. decembra svoj komentar frankfurtski vodilni dnevnik.

*

KAVČIČ CONTRA RIBIČIČ *[nadaljevanje]*

LJUBO SIRČ

Pred nekaj dnevi sem dobil iz Nuernberga zavitek časopišov brez označbe pošiljatelja. Ko sem paket odprl, je padlo iz ovojnega papirja DELO od 1. decembra, FRANKFURTHER ALLGEMEINE od 4. decembra in dunajski KLEINE ZEITUNG, izrezek brez datuma. Vsi ti časopisi so vsebovali poročila in komentarje o ponigli- vem Ribičičevem napadu na Kavčiča, slovenskega liberalnega komuniste. KLIC TRIGLAVA je o tem napadu že pisal, januarska NAŠA LUČ je pa celo prinesla pod naslovom "Ribičičeva skrhljivka" celoten prevod članka iz Franfurterice, ki ga je napisal strokovnjak tega dnevnika za Jugoslavijo Johann Groy Reissmüller. Kljub temu si ne morem kaj, da ne bi dodal še nekaj svojih besed.

Leta 1969 je KLIC TRIGLAVA že pisal o osebnem nasprotju med Kavčičem in Ribičičem kot o nasprotju med načelom dobrega in zla v Sloveniji. Medtem so se zgodile čudne stvari. Tito je najprej pometel s hrvatskim komunističnim vodstvom, nato s srbskim in slovenskim. Na to se je očitno pripravil že dolgo, tako da je Kavčič verjetno leta 1969 odklonil, postati predsednik vlade namesto Ribičiča, ker se ni skladal s smerjo, v katero je hotel Tito kreniti. Ribičič, stari policijski sadist in oproda, je bil seveda takoj pripravljen podpreti Titovo ponovno politiko zatiranja in diktiranja "popolne resnice," ki jo na celem svetu pozna le Tito. Odtlej se je Ribičič stalno gnetel pri vrhu, tako da je trenutno podpredsednik republike. Uboga Jugoslavija!

Čudno je le, da je Kavčič preživel do jeseni 1972. Verjetno je bilo to mogoče le, ker ima ogromno zaslonbo med Slovenci, ki so začutili, da imajo pred seboj moža, ki ne mlati neprestano preležane marksistične slame. Prav zaradi tega sta ga Tito in Ribičič od srca zasovražila, kot more zasovražiti le vseznalec kot Tito ali ambiciozni nizkotnež kot Ribičič. Kavčič je bil menda nekaj časa v svoji hiši pod stražo, toda gotovo je, da ga Ribičičevi pandurji še vedno opazujejo.

Očitno je Kavčičeva odstavitev in odstranitev njegovo popularnost še povečala, da si se v Sloveniji kot v Jugoslaviji ljudje ne upajo več veliko reči. Prav zato se je Ribičič poslužil starega orožja vseh diktatorjev v Jugoslaviji in je proglasil Kavčiča za nasprotnika države. V televizijski oddaji "Iz oči v oči" (kakšna ironija, ko si Ribičič -množični morilec, nikomur ne upa pogledati v oči) je Ribičič denunciral Kavčiča s tem, da mu je očital, da je sanjal o "visoko razviti Sloveniji kot samostojni državi znotraj razvite Evrope in zunaj socialistične Jugoslavije." Vzkliknil je: "Vidite, to zamisel lahko vse bolj primerjamo z vlogo sedanje izraelske države. Danes je jasno, da bi Slovenijo, slovenski narod v takem primeru čakala zelo tragična prihodnost in tragična vloga in da bi postala poligon imperializma na tem koncu sveta." Ribičič ima bujno policijsko fantazijo, kar je dokazal, ko si je po navodilih stalinističnih instruktorjev v Moskvi (tam je bil

na šolanju 1944-45) izmišljal obtožbe proti svojim slovenskim žrtvam. V svoji ihti s fantazijskimi obtožbami nadaljuje.

Seveda je taka policijska ihta nevarna in Ribičičeva usluga Jugoslaviji z denunciranjem njenih domnevnih nasprotnikov medvedja. Če Ribičič pravi, da je nekaj slabo, mora biti dobro. Upam, da so Slovenci dovolj pametni, da ne bodo delali takih prenagljenih sklepov. Res je Kavčič pred leti vodil akcijo, da bi Slovenija prva v Jugoslaviji dobila mednarodni kredit za ceste. Jaz se s to akcijo nisem skladal, ker sem bil in sem še mnenja, da je onemogočila vsejugoslovansko enotnost liberalnih komunistov. Toda zaradi tega Kavčič še ni nasprotnik Jugoslavije. Nasprotno mi je znano, da je bil v času, ko so mnogi na Hrvaškem namesto da bi napadali komunizem, napadli Srbe in Jugoslavijo, moč na zaskrbljen, da bodo Hrvatje razbili Jugoslavijo in da se bo Slovenija znašla sama na vetrovnem prostoru med Italijo in Avstrijo.

Tuji komentatorji se tudi na moč čudijo Ribičičevi fantaziji in Carl Gustav Stroehm, ugledni zunanje-politični žurnalista pri DIE WELT, Hamburg, pravi v KLEINE ZEITUNG, da bi moral biti podpredsednik Jugoslavije bolj konkreten v svojih obtožbah, ker si je sicer mogoče misliti le, da pripoveduje pripovedke iz tisoč in ene noči. Reissmüller sprašuje, ali Ribičič ob jugoslovanski inflaciji, trdi notranji politiki in zunanji politiki, ki škodujejo jugoslovanski neodvisnosti, res nima pametnejšega opravila, kot producirati grozljive storije. Meni pa, da je imela obtožba namen, pokazati, kako daljnjeviden je Tito, ki je preprečil tako strašno zaroto. Seveda bi se moral po Reissmüllerjevem mnenju Tito prijeti za nos, ker je prav on s svojimi izpadi Jugoslavijo oslabil. Hvali Kavčiča kot moža izrednih političnih in osebnih kvalitete. Ribičič je v primeru z njim blede figura poklicnega funkcionarja. Obtožba separatizma je absurda: "Kavčič je, kot skoro vsi Slovenci, prepričan pristaš jugoslovanske zveze, ki edina lahko zagotovi njegovemu malemu narodu narodno eksistenco. Hotel je le, prav tako v skladu z večino Slovencev, zapeljati Jugoslavijo od poltotalitarnega k svobodnejšemu komunizmu."

Ribičič je nadalje pripovedoval, da so se leta 1972 najbolj odgovorni funkcionarji z zunanjem ministrstvu spraševali, ali ima sedanja Titova politika neuvrženosti še kak smisel. Baje so hoteli politiko po vzorcu nekaterih naših sosedov, Ribičič skrivnostno pravi: ki jih vsi poznamo. Verjetno gre za Avstrijo. Toda po Ribičičevem bi taka politika pahnila Jugoslavijo v izoliranost, Jugoslavija ne bi mogla biti bolj izolirana, kot je. Jasno je, da se Sovjeti ne brigajo za Tita, saj jim vedno bolj želi pomagati, Američani so se naveličali njegovega večnega zbadanja in govorenja o imperializmu, zahodna Evropa ima druge skrbi. Sedaj so mu ušli še njegovi Egipčani, ker se jim zdi preveč neresen. Skrajni čas je, da se Jugoslavija začne brigati zase in za svoje okolje namesto za Gadafija.

HUDE RAZPOKE V PARTIJI

Morda je tale članek priložnost, da se ozrem še na nekaj. Še za božič 1972 sem dobil božična voščila s pripombo, da bi bil voščilec vesel, če bi zvedel moje mnenje o padcu Kavčiča in možnosti "zblizanja" in "sprave". Sledilo je v pismu daljše pojasnilo:

"Pred leti ste vztrajali na teoriji nečake narodne sprave in sodelovanja med naprednimi demokrati in liberalnimi komunisti, ne samo v Jugoslaviji temveč v vseh deželah vzhodnega bloka. Na tem vprašanju si nisva bila edina. Kakšno je sedaj vaše mnenje o tem sicer idealnem političnem razvoju po dogodkih, ki so se odigrali v Jugoslaviji, posebno po Titovem, skoraj bi rekel državnem udaru v Karadfordjevu in posebno po padcu Kavčiča v Sloveniji?"

Odgovor je preprost: moje mnenje je isto kot prej. Nikoli nisem pričakoval, da bi dogmatiki kot sta Tito in Ribičič pustila oblast kar tako. Toda odstranitev Savke Dabčević-Kučar, Tripala, Nikezića, Tepavca itd. in solidarnost, ki jo je z njimi pokazal Koča Popović, kaže jasnejše kot kdaj, da so med komunisti nastale velike razlike in da so nekateri rajši izgubili svoja mesta, kot da bi se vdali Titovi liniji, ki hoče z glavo skozi zid. Očitno drugače misleči komunisti niso samo na vrhu marveč povsod. Saj se tudi vedno znova pojavljajo. Zato danes vztrajanje na ostri razliki med komunisti in demokrati (mnogi komunisti so praktično postali demokrati) ali celo na medvojnih razlikah nima prav nobenega smisla. Vsi, ki želijo prevlado zdrave pameti, zmernosti in strpnosti, morajo nastopiti skupaj, da premagajo okorele diktatorske nazore in da potem skupno, čeprav morda v medsebojnem tekmovanju, uredi Jugoslavijo.

Edina možnost, spremeniti razmere doma, je, da jih skušamo spremeniti v sodelovanju z liberalnimi komunisti. Seveda to ne bo šlo samo po sebi in bo potreben precejšen napor, predvsem bi bilo potrebno, da si ljudje nekoliko več upajo. Solženicin pravi, da je žalostno, da so se Rusi pustili pobijati, ne da bi mignili s prstom. Prav tako žalostno je, da si sedaj, ko je Tito spet ubral pot nazaj, v Jugoslaviji komaj kdo upa kaj reči. Zavedati se morajo, da imajo zaveznike med komunisti samimi. Vsaj pasivni odpor mora biti mogoč.

Po Titovi smrti se bodo ne oblasti znašle samo blede figure kot Kardelj in Ribičič. Medtem ko imajo do Tita nekateri še vedno obzire (dasi po mojem mnenju zmotne), jih do njegovih naslednikov ne bodo imeli. Celó v vojski morajo biti številni Popovići, Nikezići, Tripali in Kavčiči. Menda se ne bodo vedno pustili komandirati od večerajnjih ljudi kot sta Kardelj in Ribičič, ki sta popolnoma izgubila stik s časom in ljudmi. Seveda če bomo vedno kar sedeli in čakali, kaj bodo naredili Sovjeti ali Amerikanci, ali celo Ribičič, ne bomo nikdar prišli nikamor.

Od meseca do meseca

PONOVNI MRK

V začetku decembra je v Jugoslaviji pritisnil mraz in so nastopili mračni dnevi, ker je primanjkovalo elektrike. Zaradi suhe jeseni so bila akumulacijska jezera precej prazna. To je predvsem prizadelo Hrvatsko. V Sloveniji pa sta se kot običajno kvarili šoštanjnska termoelektrarna z 275 MW in velika trboveljska z 125 MW. Tako so 3. januarja že osmi dan popravljali kotel v Šoštanju in je Sloveniji primanjkovalo 5 milijonov kWh od 18 milijonov kWh potrebnih. Naslednjega dne je pričel puščati kotel v Trbovljah in je primanjkovalo kar 8,5 milijonov kWh ali 47% potrebnega toka. Dan kasneje, 5. januarja, je bil energetski položaj v celi državi zelo hud. Edina republika, ki je več ali manj v redu proizvajala elektriko, je bila Srbija. Toda na Kosovu je elektrarnam zmanjkovalo premoga in so delale le s četrtno zmogljivosti. Debel sneg je vso pokrajino vrgel s tira. Bosno in Hercegovino je trla šuš in je uvedla splošne omejitve. Hrvatska je stokala brez energije, ker tudi Avstrija ni več imela presežka za izvoz. V Sloveniji je zmanjkovalo polovico potrebne energije in je bila zmeda popolna. Izključevali in priključevali so posamezne okraje brez načrta, kakor se je pač dalo. Tovarne so stale. Promet se je zatikal, ker niso delali semaforji. Ljudje so sedeli v mrazu in temi in si marsikje niso mogli skuhati ne kosila ne večerje.

Za Miklavža so spet popravili trboveljsko elektrarno in termoelektrarno Plomin v Istri, ki pa je naslednjega dne ponovno izpadla. Potem je izpadla tudi termoelektrarna Tuzla II z 200MW. Sarajevo in Zagreb sta bila pol v temi. Ker so Ljubljanci kurili, s čimer se je pač dalo in ker so se avtomobili po polževo premikali skozi zabasana križišča, so 6. decembra namerili ljubljanskem zraku kar 1,95 mg strupenega žveplovega dioksida na kuhični meter, kar je 13-krat več od dovoljene količine 0,15 mg. Zaradi lepšega so se 7. decembra pri zvezni vladi v Beogradu sestali predstavniki izvršnih svetov republik in pokrajin in sklenili, da bodo po vsej državi prepovedali ulične in druge svetlobne reklame, javno razsvetljavo so skrčili na polovico, uvedli maksimalno varčevanje v industriji, skrajšali televizijski program za 2 uri in znižali napetost in frekvenco toka pri potrošnikih. Večina republik je te ukrepe že prej sprejela. Namenjeni so bili v glavnem za Srbijo, da ne bi svetleče reklame v Beogradu bodle Zagrebčane in Ljubljance, v oči. Srbiji toka ni primanjkovalo, zaradi pomanjkljive prenosne mreže pa drugim ni mogla veliko pomagati.

Mrk je trajal tudi naslednji teden. Ker se je pokvarila termoelektrarna Tuzla III, je bil primanjkljaj električne energije v BiH 8 milijonov kWh dnevno. V Dalmaciji je bil mraz in je ljudi zeblo celo v Dubrovniku, ker je temperatura padla na nekaj stopinj nad ničlo, zaradi pomanjkanja toka pa so vsak drugi dan brez elektrike, s katero v glavnem ogrevajo stanovanja, saj mraza niso vajeni. Veliki šoštanski kotel so spet

zakurili 11. decembra in so popoldne vključili elektrarno v omrežje. Toda voda je nagajala v velenjskem rudniku lignita, ki oskrbuje elektrarno s kurivom. Obenem se je kvarila trboveljska elektrarna. Akumulacijska jezera hidroelektrarn so bila po vsej državi skoraj prazna. TE Kosovo IV je stala zaradi pomanjkanja premoga. Beograjčane je 11. decembra vlada Srbije opozorila, da ne spoštujejo varčevalnih ukrepov, a glede skrajšanja televizijskega programa je menila, da bi prineslo več škode kot koristi. V Zagrebu so 12. decembra prepovedali električno ogrevanje prostorov v šolah in delovnih organizacijah, toda v Sloveniji se je svetilo, ker je primanjkovalo samo še približno 1,5 milijona kWh. In tako je šlo naprej. Šele okrog božiča je dež pričel polniti akumulacijska jezera in obenem s toplejšim vremenom prinesel olajšanje. Silvestrovali so hrupno in potratno, kot da se ne bi bilo nič hudega zgodilo.

GOSPODARSKA POLITIKA

V zvezni skupščini je 26. decembra predsednik vlade Džemal Bijedić govoril o politiki družbeno-ekonomskega razvoja v letu 1974. Dejal je, da najhujša obremenitev, ki jo prinašajo v novo leto, "zelo visoka in še zmeraj rastoča inflacija." Pritiski v prihodnjem letu bodo še večji. Temu udarcu se utegne pridružiti nov udarec. "V mislih imam posledico možne hladitve konjunktore in prva znamenja recesije. Povečanje nezaposlenosti na Zahodu je že povzročilo omejitve zaposlovanja naših delavcev v tujini." Tudi poslabšanje splošnih pogojev menjave in kreditiranja ne bi bilo brez učinka na jugoslovansko gospodarstvo. "Naš odgovor na takšna gibanja ne bi smel biti defenziven." V boju proti inflaciji je izhodiščna točka "pospešitev in izboljšanje strukture proizvodnje, povečanje storilnosti in ekonomičnosti in rentabilnosti gospodarjenja. Prav zato je ustavitev nadaljnega naraščanja cen in življenjskih stroškov ter ustvarjenje možnosti, da to postopoma zavremo, poglavitni cilj gospodarske politike v prihodnjem letu." Temu mora biti podrejena denarna politika, politika vseh oblik porabe, izvoza in uvoza, cen in davčna politika. "Prvi pogoj za vse to je krepitev samoupravljanja," zlasti z odločnim izvajanjem ustavnih določil.

Bijedić je začrtal "naslednje osnovne smeri": višja stopnja gospodarske rasti, zmanjšanje stroškov poslovanja, zaviranje rasti splošne in skupne porabe, obrambni ukrepi zoper delovanje svetovnih kriz in odločna antiinflacijska politika v tekoči gospodarski politiki. V boju proti inflaciji se v glavnem zanaša na večjo gospodarsko rast. Pri tem je eden izmed najpomembnejših ukrepov spodbujanje tistega dela proizvodnje, ki je v tem trenutku najbolj v zastoju, s krepitvijo investicijske dejavnosti in kreditiranje prodaje opreme. Zato je treba sprejeti družbeni dogovor "o razvijanju prednosti in dejavnosti" in družbeni dogovor o dolgoročnem razvoju energetike, ki zdaj zavira splošni razvoj. Povečanje izvoza in neblagovnih dohodkov bo težko zaradi možnih recesijskih gibanj na Zahodu. Za večjo storilnost in uspešnost gospodarjenja je treba vzbuditi ustvarjalno pobudo delavcev, kar bodo dosegli z ustanavljanjem temeljnih organizacij

družbenega dela in primerno politiko dohodka in delitve. Še naprej je treba "relativno zmanjševati zakonske in pogodbene obveznosti gospodarstva", kar bi bil "pomemben jez pred tako imenovano stroškovno inflacijo." Poglavitno ja reformirati davčni sistem in sistem financiranja skupne porabe, kar morajo republike in pokrajine storiti v prvem polletju 1974. Medtem pa so nujne tudi neposredne omejitve porabe. Treba je zagotoviti, "da bo rast splošne in skupne porabe (izvzemši izdatke za jugoslovansko ljudsko armado in za podporo nezadostno razvitim, ki bodo naraščali v skladu z rastjo družbenega proizvoda) za nekaj točk nižja od rasti narodnega dohodka." Izplačila za investicije v negospodarstvu leta 1974 ne bi smela biti večja kot leta 1973. Kratkoročna posojila gospodarstvu je treba spreminjati v dolgoročna. V prvem polletju naj republike in pokrajine likvidirajo državni kapital.

Bijedić je dejal, da je zaviranje inflacije bistveno tudi, da se nominalni osebni dohodki ne povečajo več kot vrednost proizvodnje. "Prav zato je med drugim nujno, zavreti rast izdatkov za hrano, prek katerih se večji del generira inflacija." Ker so zajamčene in minimalne cene osnovnih živil že povečane, je treba "reafirmirati sistem kompenzacije, oziroma regresiranje porabe" (kar se pravi, da bo država s podporo znižala prodajne cene živil). Povečanje proizvodnje mesa, povrtin in sadja in izboljšanje prodaje "mora imeti družbeno prednost." Občine mora izboljšati preskrbo, federacija pa bo povečala tržne rezerve.

Proti koncu je Bijedić pohvalil zunanjo politiko Jugoslavije in vrednost neuvrščanja. "Sile napredka in socializma" se vse bolj uveljavljajo, toda "reakcionarne sile ne izbirajo sredstev, da bi preprečile napredne procese po svetu." Svet bo še dolgo soočen z grožnjami, spopadi in krizami. "Zavedajoč se takšne realnosti sodobnega sveta, moramo neprestano in sistematično krepiti svojo obrambo in varnost. To pomeni, da moramo stalno krepiti borbenu sposobnost armade, modernizirati naše oborožene sile in njihovo preskrbo z vojaškim materialom čimbolj nasloniti na domače vire. To tudi pomeni, da moramo stalno krepiti vse dejavnike vsesplošne ljudske obrambe, usposabljanje enote teritorialne obrambe in z drugimi ukrepi utrjevati splošno varnost Jugoslavije... To terja in bo terjalo materialne žrtve, ki pa v danih okoliščinah vsekakor niso majhne," je rekel Bijedić.

SMOLE O PRORAČUNU

Zvezni sekretar za finance Janko Smole je v zvezni skupščini 26. decembra pojasnil predlog proračuna federacije za leto 1974. Ta znaša 41.513 milijonov dinarjev, kar je 23,3% vrednosti predvidenega narodnega dohodka države. Delež proračuna v narodnem dohodku je toraj nekoliko nižji kot v letu 1973. Vsi izdatki proračuna razen za narodno obrambo in za nezadostno razvite predele se povečujejo za okrog 16,2%, kar je za 3,2% pod rastjo družbenega proizvoda. Za potrebe obrambe pa so sredstva predvidena na podlagi "z zakonom določene stopnje" z dodatkom. "Trdni viri financiranja jugoslovanske ljudske armade so zelo

pomemben dejavnik za uresničevanje načrtov krepitve in modernizacije jugoslovanskih oboroženih sil," je dejal Smole.

Po proračunu bi federacija pokrila 43,7% proračuna s svojimi dohodki od carin in uvoznih dajatev, 48,6% bodo prispevale republike in pokrajine, 7,7% pa bodo krile kratkoročne obveznice in posojilo pri Narodni banki. Za obveznice v višini 1800 milijonov dinarjev, ki jih bodo z obrestmi stale 2100 milijonov, so se odločili, da bi se izognili višjim davkom, oziroma kot se je izrazil Smole, "da ne bi linearno zajemali dohodka gospodarstva z davki za potrebe zveznega proračuna in da bi podprli prizadevanja družbenopolitičnih skupnosti, da zagotovijo uresničevanje politike krepitve materialne osnove združenega dela." Poleg tega je predvideno tudi novo posojilo federacije pri Narodni banki v višini 1400 milijonov dinarjev, "ki bi zamenjalo potrebo, da bi z dodatnimi davki zmanjšali sredstva združenega dela." Iz skupne zadolžitve federacije leta 1974 v znesku 3200 milijonov bodo poravnali 1648 milijonov dinarjev obveznosti iz prejšnjih let, kar pomeni, da se bo zadolžitev federacije povečala za 1516 milijonov dinarjev, "to pa je manj kot letos," je rekel Smole.

BANOVIĆ O VARNOSTI

Zvezni sekretar za notranje zadeve Luka Banović je v zvezni skupščini 27. decembra govoril o predlaganem zakonu o temeljnih sistema državne varnosti. Bistvo tega zakona je v "podružabljanju funkcije varnosti v skladu z demokratično naravo našega samoupravnega socialističnega sistema, v katerem so delovni ljudje in občani nosilci pravic in obveznosti v zaščiti temeljnih družbenih vrednosti." Banović se je pohvalil, da imajo varnostni organi "dokumentirane podatke in dober vpogled v obveščevalno in drugo subverzivno dejavnost, naperjeno proti naši državi, znani so jim glavni pobudniki in žarišča dejavnosti ekstremne emigracije ter njihovi načrti in nakane zoper državo in naše občane, ki začasno žive in delajo v tujini, kor so jim znani tudi nasilci sovražne dejavnosti v državi."

"Z ukrepi vseh družbenih subjektov," kot se je izrazil Banović, so "zlasti v zadnjih dveh letih v precejšnji meri onemogočili takšno sovražno dejavnost. Samo v drugi polovici tega leta so organi za notranje zadeve vložili 13 kazenskih prijav proti državljanom, v glavnem iz nekaterih zahodnih držav, in odpovedali gostoljubje 19 tujcem, ki so delali zатуje obveščevalne službe;" leta 1972 so likvidirali teroristično skupino in odtlej je bilo obsojenih 67 ljudi "za kazniva dejanja, povezana s teroristično in drugo subverzivno aktivnostjo emigracije. V zadnjih nekaj letih so organi za notranje zadeve onemogočili več terorističnih in diverzantskih napadov na ljudi in objekte v državi in tujini kakor tudi na vlake in druga prometna sredstva ter so teroristom odvzeli in uničili večje količine razstreliva, strupov in drugih diverzantskih sredstev itd.; v istem obdobju je bil na podlagi prijav teh organov uveden kazenski postopek proti 295 in postopek zaradi prekrška proti sovražnim elementom v državi."

"Kar zadeva javni mir in red v državi," je

nadaljeval Banović, "je splošno stanje zadovoljivo, hujše oblike kršitve reda in miru se ne širijo ali pa pojemajo. Vendar se ne moremo reči, da je spoštovanje družbene discipline in pravil vedenja na potrebni višini." Odkrivanje in zatiranje kriminala dobiva "poudarjen družbenopolitičen pomen." Organi za notranje zadeve so čedalje bolj učinkoviti. Nujno potrebni pa so tudi "širši preventivni ukrepi družbe, zlasti izpopolnjevanje sistema družbene samozaščite," vstevši družbeno in delavsko nadzorstvo. Banović je povedal, da je lani v prometnih nesrečah izgubilo življenje 4460, ranjenih pa je bilo 54.352 ljudi.

Glede na položaj v svetu in na jugoslovansko "dosledno neodvisno in neuvrščeno politiko," računa Banović, da bo "Jugoslavija še naprej izpostavljena različnim napadom in pritiskom, ki utegnejo imeti različne oblike. Zato je razvijanje budnosti in krepitev varnosti stalna in dolgoročna naloga vseh subjektov naše samoupravne družbe in posebej organov za notranje zadeve." Ti so se v novem ozračju po Titovem pismu oktobra 1972 "vključili v splošno družbenopolitično akcijo z odločnejšim ravnanjem, v okviru svojih z zakonom določenih dolžnosti, nasproti vsem nosilcem protistavne, kriminalne in drugih nezakonitih dejavnosti," je rekel Banović.

BIJEDIĆ NA POLJSKEM

Predsednik zveznega izvršnega sveta Džemal Bijedić je bil od 10. do 13. decembra na "uradnem in prijateljskem obisku" na Poljskem in se pogovarjal z ministrskim predsednikom Jaroszewiczem in se sestal s partijskim sekretarjem Gierekom. V skupnem poročilu o obisku so poudarili "tradicionalno prijateljstvo" in ocenili, da se stiki uspešno razvijajo. Posebno pozornost so posvetili gospodarskem sodelovanju. Predsednika vlad "sta izrekla globoko prepričanje, da sta mir in varnost nedeljiva in da mora popuščanje zajeti ves svet," v Evropi pa sta mir in varnost "tesno povezana z nedotakljivostjo sedanjih mej." Izrazila sta pripravljenost, "nadaljevati konstruktivno dejavnost za uspeh druge faze konference o varnosti in sodelovanju v Evropi" in menila, da bo sklicanje tretje faze "ustrezalo interesom držav udeleženk." Zavzela sta se za zmanjšanje oborožitve, likvidacijo vojnega žarišča na Bližnjem vzhodu, spoštovanje vietnamskih sporazumov in obsodila prevrat v Čilu. Poljska "pozdravlja in daje priznanje rezultatom 4. konference neuvrščenih držav v Alžiru ter poudarja njihov pomen v boju za mir ter proti imperializmu, kolonializmu in neokolonializmu."

IN NA ČESKOSLOVAŠKEM

Na poti s Poljske se je Bijedić ustavil za štiri dni v Pragi, kjer se je pogovarjal z predsednikom vlade Strougalom in se sestal tudi s partijskim sekretarjem Gustavom Husakom.

ODLIKOVANJA PARTIJCEM

Tito je 14. decembra na Brionih izročil odlikovanja zveznim in republiškim partijskim voditeljem, ki so jim bila podeljena ob 30-letnici drugega zasedanja Avnoja, ki so ga praznovali novembra. Stane Dolanc

je najbolj odrezal in je dobil red republike z zlatim vencem. Franc Popit, kakor tudi Makedonec Angel Čemerski, Črnogorec Veselin Djuranović, Bosanec Branko Mikulić, Hrvat Jure Bilić in Srb Budislav Šoškić, so dobili red zaslug za narod z zlato zvezdo. V tretjem ešelonu, ki mu je bil prisojen red bratstva in enotnosti z zlatim vencem, so bili Dušan Alimpić, Krsta Avramović, Mahmud Bakali, Stevan Doronjski, Hasan Grabčanović, Dadil Hoxha, Milka Planinc, Tihomir Vlaškalić, Josip Vrhovec in Mihajlo Zvicer, kakor tudi Kiro Gligorov, Todo Kurtović in Voja Srzentić, ki niso bili navzoči. S tem so bili odpravljeni vsi člani izvršnega biroja, predsedniki republiških in pokrajinskih centralnih komitejev in nekaj pridnih sekretarjev. Sekretar ZK Slovenije Franc Šetinc s partijskima birokratoma Boro Denkovim in Jonom Srbovanom je zaslužil le red dela z rdečo zastavo. Niso še pozabili, da se je ob sloviti cestni aferi leta 1969 postavil na Kavčičevo stran.

ODLIKOVANJA GENERALOM

Za dan armade 22. decembra je Tito odlikoval armadnega generala Kosta Nadja z redom svobode "za izredne uspehe pri vodenju in poveljevanju največjim vojaškim enotam med vojno." Kosta Nadja je 62-letni Vojvodinec, podoficir v stari jugoslovanski vojski, španski borec in narodni heroj. Že nekaj let je v pokoju in je član Sveta federacije, nekakšne jugoslovanske lordske zbornice. Iz ropotarnice so ga izvelikli kot protiutež še bolj slavnemu vojnemu poveljniku Koči Popoviću, ki je obtožen, da je v Vojvodini širil liberalizem. Armađni general Nikola Ljubić, zvezni sekretar za narodno obrambo, je bil odlikovan z redom narodne osvoboditve; beograjski poveljnik gen. polk. Djoko Jovanić z redom jugoslovanske zvezde z lentjo; Džemil Šarac, sekretar ZK v armadi, pa z redom ljudske armade z lovorjevim vencem. Med 47 odlikovanimi generali in admirali, ki jih je v jugoslovanski ljudski armadi na stotine, je tudi gen. ppolk. Vladimir Kogoj. Gen. ppolk. Franc Tavčar, poveljnik ljubljanskega armadnega območja, pa je bil povišan v generalpolkovnika. Kot običajno, so na večer pred 22. decembrom v Beogradu izstrelili 15 častnih salv iz 24 topov, v Ljubljani in drugih glavnih mestih republik pa 10 častnih salv iz 12 topov.

NAGRADE AVNOJA

V prostorih zveznega izvršnega sveta je 21. decembra predsednik zvezne skupščine Mijalko Todorović podelil letošnje nagrade Avnoja, ki so vsakoletna najvišja priznanja za uspehe v gospodarstvu, znanosti in umetnosti. Od Slovencev jo je prejel pesnik in prevajalec Matej Bor, profesor sodne medicine dr. Janez Milčinski in generalni direktor podjetja "Gorenje" Ivan Atešsek, ki je bil svoj čas štet med Kavčičeve tehnokrate. Ostali nagrajenci so Vjekoslav Afrić, Stojan Aralica, dr. Dušan Čalić, basist Miroslav Čangalović, dr. Ernest Grin, Vlado Maleski, Aleksander Prijić, dr. Aleksander Trumić, gradbeno podjetje Hidrogradnja in Narodna biblioteka Srbije.

NI SOVJETSKIH BAZ

Uradni predstavnik zveznega sekretariata za zunanje zadeve Milan Zupan je 13. decembra na redni tiskovni konferenci v Beogradu zanikal pisanje nekaterih zapadnih listov, da so v Jugoslaviji sovjetska vojaška oporišča. "Trditve, da so na jugoslovanskem ozemlju tuje čete in oporišča, ni mogoče pojasniti drugače, kot da gre za zlomerno izmišljotino in za grob poiskus, da bi zavedli svetovno javnost in zasejali dvom o jugoslovanski neuvrščenosti in neodvisni politiki, ki je v svetu že davno znana in priznana. Takšna in podobna namigo- vanja so bila že prej sestavni del pritiska na našo državo, zdaj pa se v podobni obliki pojavljajo prav v trenutku, ko se Jugoslavija dosledno in aktivno zavzema za pravično in trajno ureditev krize ne Bližnjem vzhodu" in razvija široko dejavnost. Pisanje v ameriški reviji AVIATION WEEK in avstrijskem listu DER SOLDAT se je seveda navezalo na potrjeno dejstvo, da so sovjetska letala uporabljala Jugoslavijo za prelete, ko so dovažala orožje in opremo Arabcem.

OBSODBA TERORJA

Nesmiselni pokol na rimskem letališču, kjer so palestinski teroristi 17. decembra ubili 32 ljudi, se je tudi Jugoslovonom zdel prehud in preblizu. "Tragični dogodek na rimskem letališču, zaradi katerega je toliko ljudi izgubilo življenje, je v naši državi naletel na veliko ogorčenje in obsodbo," je izjavil predstavnik zveznega sekretariata za zunanje zadeve Milan Zupan 20. decembra. Brž je dodal, da je Jugoslavija vedno branila pravico vsakega naroda, ki se bojuje proti zatiranju, "da v osvobodilnem boju uporablja vsa rapoložljiva sredstva za uresničenje svojih pravičnih in zakonitih zahtev." Toda "najnovejši okrutni zločin na rimskem letališču" je "očitno" naperjen proti interesom Palestinec in vseh Arabcev. "Ta teroristična dejanja se ponavljajo ravno v trenutkih, ko se porajajo možnosti za nova prizadevanja in poskuse za rešitev krize na Bližnjem vzhodu in ko je pravični boj arabskih narodov deležen vse širšega razumevanja in podpore mednarodne skupnosti."

Predstavnik ni omenil, da je Titov najnovejši prijatelj, libijski predsednik Gadafi, ostro nasprotoval vsem prizadevanjem za mirno rešitev krize in je obsodil Sadatovo pripravljenost na pogajanja. Jugoslovanski časopisi niso poročali, da je londonski TIMES 4. januarja v poročilu posebnega dopisnika pripisal Gadafiju neposredno odgovornost za pokol v Rimu. Dopisnik je navedel številke, koliko je Gadafi iz svojega naftnega bogastva plačal za podporo različnim podtalnim gibanjem. Navedel je tudi imena libijskih funkcionarjev, ki vodijo palestinske teroriste. Ker Gadafi nasprotuje pogajanjem z Izraelom, je bilo najprej v načrtu, da Palestinci ubijejo ameriškega državnega sekretarja Kissingerja med obiski v arabskih državah. Ker je načrt spodletel, je Gadafi zapovedal napad v Rimu. Orožje so dobavili Libijci v diplomatskih vrečah. Jugoslovanski časopisi so poročali, da je italijanska vlada zanikala, da bi odkrila kakršnokoli zvezo med pokolom v Rimu in Libijo. Niso pa omenili, da je TIMESov dopisnik za podrobnosti

zvedel iz Kuwaita, kjer so palestinske teroriste zasliševali.

TITOVO SILVESTROVANJE

Tito in Jovanka sta pričakala novo leto na Brdu, nekdanjem dvorcu kneza Pavla pri Kranju. Med gosti so bili Edvard Kardelj, Stane Dolanc, Mitja Ribičič, Sergej Kraigher, France Popit, Andrej Marinc, Marko Bulc, generala Stane Potočar in Franc Tavčar, upokojenci Miha Marinko, Ivan Maček, Franc Leskovšek ter kulturnika Josip Vidmar in Miroslav Krleža. Za godbo je poskrbel kvintet Avsenik.

ŠKOFI PRI PODPREDSEDNIKU VLADE

Podpredsednik slovenske vlade Rudi Čačinovič je 4. decembra sprejel vse katoliške škofe iz Slovenije. Seznanil jih je s stališčem izvršnega sveta - vlade do (oktobrske) poslanice jugoslovanske škofovske konference (gl. KT novembra) ter "z oceno o dejanskih odnosih med cerkvijo in državo." Kot je pisalo DELO 5. decembra, je Čačinovič poudaril, da "poslanica vsebuje poleg elementov, ki potrjujejo pozitiven razvoj odnosov med rimskokatoliško cerkvijo in našo državo, tudi ugotovitve, ki temelje na posameznih ekscesih, ki niso tipični za slovenski prostor oziroma so popolnoma neresnične. Prav tako ni resničen očitek, da bi pri nas sprejeli dokumente, ki bi proglašali cerkev in verovanje kot družbeno škodljiv pojav. Nadalje je ugotovil, da so bili vrsto let odnosi med rimskokatoliško cerkvijo in državo zadovoljivi in ni razlogov, da bi se to stanje spremenilo. Če pa cerkveno vodstvo meni, da lahko s poslanico vpliva na naš družbenopolitični razvoj, pa bi bilo tako ravnanje protustavno in tudi v celoti proti načelom ter duhu protokola, ki sta ga podpisala SFRJ in Sveti sedež. Podpredsednik izvršnega sveta je poudaril, da so bile cerkvi vedno omogočene normalne demokratične poti pri reševanju vseh odprtih vprašanj z oblastjo in je zato tembolj nerazumljivo, da je ubrala drugo pot in objavila poziv, ki s svojimi trditvami in stališči lahko seje nezaupanje v odnose med državo in cerkvijo."

Ljubljanski nadškof dr. Pogačnik se je "zahvalil za tako jasno informiranje slovenskih škofov o stališču oblasti. Izrazil je željo, da omenjena poslanica ne bi vplivala na prihodnje odnose med državo in predstavniki rimskokatoliške cerkve." To željo so poudarili tudi škofje.

GOSPODARSKE TAJNE

V temo jugoslovanskega postopka še je pogreznila razprava proti Juliju Drasinoverju, ki je obtožen, da je kot direktor uglednega zavoda za tržne raziskave v Beogradu izdajal gospodarske tajne. Razprava se je pričela pred beograjskim okrožnim sodiščem 23. novembra, a 14. januarja je bila ponovno odložena za nedoločen čas, ker je Drasinover odvil pooblastila svojemu zagovorniku. Sodišče mu bo dodelilo zagovornika po službeni dolžnosti. Drasinover je obtožen, da je mesečni Konjunkturni pregled svojega zavoda dostavljal tujim poslaništvom in gospodarskemu inštitutu v Zuerichu, da je zbiral gospodarske podatke za nek italijanski inštitut in da jih je skušal poslati nekemu zahodno nemškemu inštitutu. Vse kaže, da sodišče zavlačuje razpravo, ker je v zadregi.

Drasinoverjevi stiki so bili normalen del poslovanja njegovega zavoda in so se nekemu zazdeli kriminalni šele po zloglasnem pismu Tita in izvršnega biroja ZKJ oktobra 1972 in po padcu srbskega komunističnega vodstva.

DJILAS NA TELEVIZIJI

Angleška ITV je 13. decembra pozno zvečer predvajala enourni pogovor z Milovanom Djilasom, ki ga je posnel John Morgan v Beogradu. Za uvod je Djilas obguslah pel junaško narodno pesem, potem pa je v slabi angleščini govoril o svojem življenju in pogledih. Še zmeraj se mu zdi, da je bila revolucija v Jugoslaviji potrebna, kljub eksczesom, ki so se dogajali. Bila je pač vojna in treba je bilo držati vojaško moralo. Med vojno so bili vsi jugoslovanski komunisti strahoviti stalinisti. Zanj je nastopilo prvo razočaranje, ko so sovjetski poveljniki v Jugoslaviji smatrali za osebno žalitev, ker se je pritožil zaradi nasilnega obnašanja sovjetskih čet na osvobojenem ozemlju.

Djilas je dejal, da v Sovjetski zvezi ni komunizma. Tudi ni mogoč "socializem s človeškim obrazom", ker enopartijska vladavina nujno vodi v diktaturo. Sploh je na zahodu več socializma kot v vzhodnih socialističnih državah, kjer ni demokracije. Toda popolna enakost bi pomenila stagnacijo. Djilas je poudarjal vrednost demokracije in svobode. Dejal je, da je že izvršil svoje poslanstvo in povedal vse, kar je hotel povedati v svojih knjigah. Ne boji se režima, ker mu nima kaj vzeti. Trpel je, ko je bil prvič v zaporu; zdaj pa ga ne skrbi več. Ko ga je John Morgan vprašal, kaj je njegova glavna misel, je odgovoril, da svoboda: svoboda človeka kot posameznika, kajti brez svobode posameznika ni svobodne družbe.

ANGLEŠKA VOHUNA

Zaradi vohunstva zoper SFRJ je vojaško sodišče v Sarajevu 6. decembra obsodilo na 4 leta zapora dva mlada Angleža, 24-letnega Roberta Curtisa in 22-letnega Paula Masona, ki sta v Jugoslaviji opazovala letala. Fanta sta navdušena opazovalca letal, ki imajov Angliji svoje "plane - spotters" klube. Vsak dan jih lahko vidiš na terasah letališč. Opremljeni z daljnogledi, kamerami, posebnimi radijskimi sprejemniki in beležnicami spremljajo letala, ki pristajajo ali se dvigajo. Z istim navdušenjem so njihovi predniki kot fantiči in odrasli gospodje svoje dni opazovali parne lokomotive na železniških postajah. V Jugoslaviji sta bila Angleža oktobra na počitnicah z avtomobilom. Na jugoslovanskem konzulatu v Londonu sta vnaprej povedala, da gresta opazovat letala. Aretirali so ju v Mostarju "v času posebne mednarodne napetosti," kot je predsednik sodišča podpolkovnik Ahmed Hadžić po sodbi povedal angleškemu novinarjem. To je bilo med vojno na Bližnjem vzhodu, ko so Sovjeti uporabljali Jugoslavijo za prelete letal, ki so dovažala Arabcem vojaško opremo. Letališče v Mostarju je bilo pomemben člen v tej verigi. Sodišče ni sprejelo trditve obrambe, da sta Angleža iz konjička preštevata letala na jugoslovanskih vojaških in civilnih letališčih, zapisovala njihove tipe, prisluškovala radijskim pogovorom med posadkami in kontrolami letenja

ter fotografirala objekte, je rečeno v obrazložitvi obsodbe. "Preteta neumnost! Štiri leta! Če bi se ozirali na dejstva namesto na privide..." je ob razglasitvi obsodbe obupano vzkliknil Paul Mason.

Angleška občila so posvetila razpravi precej pozornosti. Ogorčenje nad neverjetno obsodbo zaradi konjička je bilo pomešano s svarili, da bi morala biti fanta bolj pametni in bi morala vedeti, da v socialističnih deželah ne poznajo šale. Pred tremi leti so zaradi podobnega opazovanja letal v Puli aretirali Colina Sharplesa in ga obsodili zaradi vohunstva, a ga je Tito po enem mesecu pomilostil. "Ni pa mogoče zameriti ljudem, če so mislili, da se je Jugoslavija medtem nekoliko omeščala. Komaj lani je bila kraljica na uradnem obisku v tej državi in princ Filip je bil ponovno na obisku letos marca," je užaljeno pripomnil londonski DAILY TELEGRAPH 7. decembra.

PLASTIČNI JEZUS

Vrhovno sodišče Srbije je 18. decembra zvišalo kazen Lazarju Stojanoviću, odličnemu režiserju filma "Plastični Jezus," na 3 leta strogega zapora, češ da je "zlobno in lažno prikazal družbenopolitični položaj v naši državi." Za film, ki je bil njegovo diplomsko delo na akademiji in v javnosti ni bil prikazan, mu je bilo beograjsko okrožno sodišče 14. junija prisodilo 2 leti zapora, kar se je vrhovnemu sodišču zdelo premalo. Grdo mu je zamerilo, da so v filmu scene hitlerjevskih in četniških parad pomešane s scenami revolucije in vojne izgradnje, kot da med njimi ni bilo razlike.

POLJOBANKA

Sloviti grabež \$1.800.000, za katere je bila v čudnih poslih odškodovana velika beograjska Kmetijska banka, je 14. januarja spet prišel pred beograjsko okrožno sodišče, kjer se je začela ponovna razprava proti trem obtožencem hkrati. Bivša direktorja Milivoje Kojić in Moric Elazar sta bila 16. novembra 1972 obsojena na 20 let strogega zapora, bivši generalni direktor Boško Tonev pa 7. maja lani na 5 let. Na razpravah ni bilo razjasnjeno, kakšne medsebojne zveze so imeli obtoženi, zakaj so posrednikoma Miroslavu Milinu in Nikolasu Reisiniju prenašali izročili menice za \$1.8 milijona in kako so se na ta način okoristili. Ugotovljeno je bilo le, da sta emigrantska posrednika prejela menice kot provizijo za posredništvo pri pariški Banque de l'Indochine, ki naj bi dodelila Poljobanki posojilo \$30 milijonov. Ko se je pokazalo, da bi bilo pariško posojilo blagovno, ga je Poljobanka odpovedala, posrednika pa sta obdržala provizijo. Na prvi razpravi sta Kojić in Elazar valila vso krivdo na Toneva, ki je bil tedaj še generalni direktor z izredno dobrimi zvezami. Šele kasneje so se tudi Tonevu zamajala tla pod nogami, a obsojen je bil le na 5 let. Vrhovno sodišče Srbije je odredilo, da morajo soditi vsem trem še enkrat na skupnem procesu.

NOVI MINISTER ZA VERSTVA

Slovenska vlada je postavila svojega podpredsednika Rudija Čacinoviča za predsednika republiške komisije za verska vprašanja. Ker so njegovo imenovanje pričakovali že nekaj časa, je samo v tej zvezi treba razumeti, zakaj so bili slovenski škofje sprejeti pri Čacinoviču.

KULTURA IN OMIKA

PRIZNANJE MATEMATIKU...

Društvo matematikov, fizikov in astronomov Slovenije se je ob 25. letnici svojega delovanja spomnilo tudi stoletnice rojstva pokojnega profesorja Josipa Plemlja ter mu je pred domačo hišo na Bledu odkrilo spomenik.

...IN PARTIZANOM

Decembra so se končala dela pri celoviti obnovi teatra Mestnega gledališča ljubljanskega. Dogodek je kolektiv gledališča proslavil z vrsto slavnostnih predstav. Med drugimi je ljubljanska publika spet imela priliko videti "Raztrgance," takozvano "patizansko dramo" Mateja Bora.

NAFTA KDO TE NE BI LJUBIL...

Pred kratkim sem prebral tole poročilo v slovenskem tisku: "V zadnjem času je prišlo do pobud za ustanovitev Slovenskega orientalističnega društva, ki naj bi poživilo dejavnost na tem področju, ki tako pri nas v Sloveniji kot tudi v jugoslovanskem merilu ne zadovoljuje niti v strokovnem pogledu, še manj pa z ozirom na potrebe in možnosti, ki jih nudi in odpira zunanjepolitična orientacija naše države." Nafta, nafta! Kaj vse so naši marksisti-leninisti pripravljene narediti v tvojem imenu. Nekega lepega dne bo celotno jugoslovansko muslimansko prebivalstvo šlo na hadžiluk v Džedo, da kralju Saudu dokažejo kako so verni.

SLOVENCI IN KNJIGA

V Sloveniji trenutno trpe od poplav enciklopedij. Mladinska knjiga je predstavila tako rekoč d. cela novo, moderno zasnovano izdajo 'Mladega vedeža od A do Ž'; prvo iz serije slovenskih mladinskih enciklopedij, ki se ji bodo do leta 1975 postopoma pridružile še tri. Sedanja enciklopedija je splošna, ostale tri bodo tematske. O leksikonu Cankarjeve založbe sem že poročal. Založba je doslej prodala 40.000 izvodov tega leksikona. Kot tretji se je sedaj pojavil prvi zvezek "Male splošne enciklopedije," Državne založbe Slovenije. Zajema gesla od A do G. Celotno delo bo v treh zvezkih in je prav za prav slovenska priredba "Male enciklopedije" beograjske založbe "Prosveta". Na to enciklopedijo se je doslej prednaročilo 20.000 oseb.

CIRIL DEBEVEC UMRL

Umrl je Ciril Debevec, režiser ljubljanske drame in opere, ter ravnatelj drame do leta 1945. Bil je 70 let star. Objavil je tudi več člankov in razprav, vključno študijo 'Naši igralci' - pregled portretov predvojnih dramskih igralcev.

Poroča Spectator

MANJ ŠTUDENTOV

Nepopolne podatki kažejo, da se je na ljubljansko univerzo letos vpisalo manj študentov kot lani: 11.032 letos proti 11.544 lani.

TUJCI O NAS

VI. knjiga slavističnega zbornika univerze v Oxfordu vsebuje dva članka na slovensko tematiko. Profesor Auty oxfordške univerze govori v svoji razpravi o dvojezičnih slovanskih pesnikih, zlasti o Prešernovih nemških pesmih. James Ferrell z univerze v Michiganu (ZDA) pa govori v svojem sestavku o raziskavah slovenskih narečij po drugi svetovni vojni.

ZMEŠANE GLAVE

Na ozemlju Srbije in Makedonije je več srednjeveških samostanov in cerkva s prekrasnimi freskami v bizantinskem stilu. Je pravi čudež, da so se te freske obdržale, saj so ta ozemlja bila pod turško okupacijo (če naj se tako izrazim) več kot 500 let. Jugoslovanska turistična propaganda vabi tujce, pa tudi Jugoslovane, naj si ogledajo to kulturno dediščino Jugoslavije. Zapadnoevropejci srednjih let gredo v Jugoslavijo, ne da še pečejo na dalmatinski obali; gredo v Dubrovnik, Ohrid, ter v samostane Studenico, Dečane, Peč, Gračanico da vidijo zadnje ostanke vzhodno-rimske arhitektonske kulture, katere drugod ni. Ne samo to, jugoslovanska pošta je izdala serijo znamk na to temo. Jugoslovanske freske so bile prominentno zastopane na pariški razstavi 'Jugoslavija skozi stoletja,' katero je odprl tedanji predsednik vlade Mitja Ribičič. Isto razstavo so kasneje ponovili v Sarajevu. Zakaj sem se o tem razpisal? Zato, ker je beograjski časopis POLITIKA (kot menda vsako leto) konec leta 1973, svojim naročnikom podaril stenski koledar. Letošnji koledar je v šest delih; en del za dva meseca. Vsak list podaja barvno reprodukcijo fresk. Bitka na Kosovu je bila leta 1389, torej ni dvoma, da so freske stare najmanj 600 let, verjetno pa več. Potemtakem nimajo nobene zveze z Karadjordjeviči, Obrenoviči, srbsko-hrvaškim sporom, bogomili, južnoslovanskim delavskim gibanjem, jugoslovanskimi komunisti, drugo svetovno vojno, revolucijo in državljansko vojno. Freske so, kot je rekel sam Ribičič v Parizu, del dediščine narodov ki so skozi stoletja živeli na ozemlju sedanje Jugoslavije. Sodeč po poročilih, je koledar priložen POLITIKINI številki od 25. decembra. Še isti dan je bila v Beogradu seja Srbskega republiškega odbora Zveze rezervnih vojaških starešin, ki je "ostro obsodil" to "dejanje" beograjskega časopisa. Generalpodpolkovnik Milošević (zanimivo bi bilo vedeti, kaj je bil pred vojno; morda ni niti vedel da obstoja beseda "freska") je izjavil: takšno objavljenje slik "svetnikov" predstavlja "zlorabo vere in verskih čustev v politične namene." Pantelić je še rekel, da bi v času, ko "proslavljamo" 30-letnico drugega zasedanja AVNOJa pričakoval v koledarju, denimo najpomembnejše in najlepše spomenike NOB, namesto tega pa se je POLITIKA, podobno kot lani, spet odločila za religiozne freske. POLITIKINO poročilo o tem sestanku pravi,

da je Pantelić govoril tudi o "diverziji in politični provokaciji" ter zahteval, da se razišče odgovornost izdajateljskega sveta in uredništva beograjskega časopisa. Kot je čitateljem našega lista že znano, je položaj v Jugoslaviji sedaj tak, da nihče ne more ničesar reči, a da ga takoj ne bi zgrabili za besedo in obdolžili, da pači in izkrivlja to ali ono. To se je na primer zgodilo pred nedavnim z beograjsko televizijsko zabavno nadaljevanko 'Filip na konju'. Ta nadaljevanka naj bi pačila narodno osvobodilno borbo narodov in narodnosti v Vojvodini. Zato me tudi veseli, da uredništvo POLITIKE ni ostalo dolžno Don Kihotu Panteliću ter da mu je natočilo nekaj čistega vina o freskah kot primerih ljudske umetnosti, razstavi v Parizu ter o tem, kaj je Krleža pisal o tej temi.

DRUGI O NAS

Ob petindvajsetletnici našega lista je argentinska SVOBODNA SLOVENIJA (25. oktobra lani) to-le zapisala:

"Londonski emigrantski časopis Klic Triglava praznuje 25-letnico, odkar je začel izhajati v Angliji 15. avgusta 1948. Mi, Svobodna Slovenija, ki je začela nadaljevati svoje medvojno delo nekaj mesecev prej v Argentini, pač vemo, kaj se pravi, izdajati list v emigraciji, s kakšnimi težavami ga ustvarjati in ga morda s še večjimi vzdrževati. Koliko napora in žrtev je bilo treba, da so nekdanji borci kraljeve jugoslovanske vojske v domovini, člani Slovenske armije pod generalom Andrejem - Prezljem, sedaj rudarji v angleških premogovnikih,

začeli s skromnim informativnim lističem na par straneh. Iz skromnega ciklostilno razmnoževanega lističa, je Klic Triglava prešel v tiskarno na linotip in zdaj že nekaj let na ofset tisk. Tudi notranje je spremenil svoj značaj, kajti iz emigracijskega informativnega lističa je postal glasilo Stare pravde, sedaj pa velja za svoboden, na nobeno stranko vezan in - vsem diskusijam odprt list. Ker poznamo naporno in nehvaležno delo slovenskega časnika v emigraciji in znamo ceniti vrednost 25-letnega nenehnega obstanka slovenskega lista med nami, zato - kljub vsem različnim gledanjem, ki se pojavljajo od časa do časa med nami - Klicu Triglava čestitamo k jubileju in mu želimo še nadaljnega uspeha v pospeševanju svobodnega razpravljanja za demokracijo Slovencev tako v zdomstvu kakor doma, predvsem pa v boju za svobodo v domovini."

1. novembra je pisal o jubileju tudi SIJ SLOVENSKE SVOBODE. Ponatisnili bomo prihodnjic.

Ko smo končno le uspeli spraviti pričujočo številko v tiskarski stroj, se nahaja Velika Britanija (s severno Irsko) v volilni borbi za novi parlament, potem ko so rudarji prešli od omejenega dela na štrajk. 28. februarja naj bi volivci odločili, kakšno vlado hočejo, rudarski štrajk pa je v ožjem pogledu postal postransko vprašanje.

To-le nam je pisal slovenski rudar: "Bilo nas je nad 44.000, ki smo pokazali fige sindikatu in smo glasovali proti štrajku. Seveda smo bili hudo preglasovani, toda že po enem tednu nam tisti, ki so glasovali za ta štrajk, dajejo prav: ni denarcev, ni podpor in štrajkujoči se resno prepirajo s sindikatom in sam predsednik Gormley se resno boji, kaj bo iz tega, ko se je dal ujeti na limanice komunistov in se jih zdaj otepa, kar se le da. Štrajk ne bo dolgo trajal, dobili bomo, kar sindikat zahteva, toda 70% povišice bo šlo za davke in spričo inflacije bomo zelo hitro tam, kjer smo pričeli..."

KLIC TRIGLAVA

Uredništvo in uprava: 76 GRAEME ROAD ENFIELD MIDDX Tel. 01-363 5097

KLIC TRIGLAVA je politično neodvisen list, ki izhaja enkrat na mesec. Izdaja ga SLOVENSKA PRAVDA, združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev. Njeno mnenje predstavljajo le članki, ki so podpisani od izvršnega odbora. Urejuje Dušan Pleničar.

Enoletna naročnina:

Naročnina za letalsko dostavo je navedena v oklepajih.

Anglija:	1.80	Francija:	20.-	Nemčija:	16.-
Avstralija:	4.00 (7.00)	Italija:	2500.-	Švedska:	20.-
Avstrija:	70.-	Kanada:	5.00 (8.50)	U.S.A.:	5.00 (8.50)

Ostale evropske dežele: 1.5 funt sterlinga v odgovarjajoči valuti.

Južna Amerika: 1.5 funt sterlinga (3 funti) odn. odgovarjajoča valuta.

Poverjeniki:

Južna Amerika: Simon Rajer, 'Emona', Tucuman 1561 7.p.Dto.49, Buenos Aires

Sev. Amerika: Tine Kremžar, 11047 - 110 St., Edmonton, Alta., Kanada

Evropa: Naročnina plačljiva z mednarodno pošto nakaznico po navodilu uprave.

V Trstu je KT na prodaj v Chiosco Tranvie Opicina na Trgu Oberdan